

כיצד מעברין פרק חמישי עירובין

כו א ב ג מ"י פ"ח מה' שנת ה' ה' ע"ש
ל"ח ק"י שלח ע"י: כו ד מ"י פ"ח מה' שנת ה' ה' ע"ש
לאין פו ט"ש"ע י"א סג ש"ט ע"פ א:
כח ה"מ"י ש"ט ט"ש"ע סג ע"פ א:
כט ו"מ"י ש"ט ט"ש"ע סג ע"פ ה:

רבינו הנגאל

מדקתני (פ"א ס"א) אם יש בין שנים החיצונים [ק"מ] אמה [ואחת] ושליש כ"ח. [נימא] תהוי תיובתא. סיפא לחייא בר רב ודחינן הכי סיפא ר"מ (ה"א) מודקתני ונתנין שלשה כפרים המשולשין פירוש השד"חן כמק קשת שנים זה וזה כנגד זה השלשית ממוצע בין שתייהן עולה למעלה מן אם יש בין שנים החיצונים כ"ח. דייקתני מניה טעמא שלש אמצעי והוא שלישי לפיכך צריך כדי ב' קרפיות מכלל רשתי כפרים לא יבנין להו אלא קרפא אחד תיובתיה דרב הונא דהוי ולא אמר רבא לא משולשין ממש אלא כל שאילו מכניס אמצעי לביניהן ואין בין זה לזה [א"ל] ק"מ אמה ואחת ושליש ויורא כשון משולשין עשה האמצעי שלשתן להיות כמח. א"ל רבא לאביי כמה להשמיטנו דעושים צורגין הרבה זה אחר זה כל אחד תוך ע' אמה ושיירי של חצירו ליתשב הכל אחד כמו שכתב עושה אמנעי שלשתן להיות אחד:

סוכה (דף ג:) צית שאין צו ד' אמות על ד' אמות אין עושין אמות עיבור בין צ' עירות ק"ק מלי נפקא מינה מאמות צית דלנלא"ה נותנין קרפף לעיר ואי משום ש"ע"י הציט יוכל ללכת יותר א"כ מה היה לו להזכיר צ' עירות אלא הל"ל אין עושין אמות עיבור לעיר ואומר רש"ס דגרסין התם אין עושין אמות עיבור לעיר ועי"ל דנקט צ' עירות משום דלא רגילות לעשות צורגין ללכת מו לזו כשרמוקין יותר מד' אלפים שאין יכולין ללכת ע"י עירוב ואור"ת דהלכה כרז הונא דלמך קרפף לזו וקרפף לזו דגדול היה בחכמה וצמנן² מחייא בר רב דוטר מנייה טובא כדמוכח בצוף פרק יש צערכין (דף טו:) שהיה רב הונא מוכיחו והנהו אמרואי דקאמרי לאו משולשין ממש סברי כרז הונא דלחייא בר רב כיוול להיות משולשין ממש שרז ספרא דקאמר לה מפסקת דיגלת דהוה יותר מקמ"א ושליש משמע דלי לאו טפי שפיר עבדי והיינו כרז הונא ועוד אפי' לחייא בר רב הא משני סיפא דמתני' דקתני לזו ע' אמה ושיירי ולזו ע' אמה ושיירי כ"מ והוי מחלוקת ואח"כ סתם⁷ וא"כ לדידיה הוה הלכה כר"מ:

הא י"בא אמצעי לא תיובתא דרב הונא. וא"ת לחייא בר רב נמי קשה דהא לוקי סיפא כר"מ ולא עני אמנעי וי"ל לדידיה איכא לפרש דהך אמנעי וי"ל לדידיה איכא לפרש דהך סיפא דג' כפרים אחי' כרזין וצ"ל להשמיטנו דעושים צורגין הרבה זה אחר זה כל אחד תוך ע' אמה ושיירי של חצירו ליתשב הכל אחד כמו שכתב עושה אמנעי שלשתן להיות אחד:

אלא ב"ש שאילו מבי"ל בו. וצ"ן צ' החיצונים היינו בין החיצונים לאמצעית ויש קמ"א ושליש לכאן וקמ"א ושליש לכאן כמו שפ"ה וא"ת שאילו מכניס האמצעי ביניהן ואין ביניהן אלא מאה וארבעים אמה ואת ושליש להמה נמצא הדבר תלוי באמצעי אם הוא מן השאר והוא מן מעט הכל לפי (מב"ש) [משך] האמצעי. איני והאמר רב הונא ע"כ העשירה בקשת וע"כ התם] ליכא למימר מליא כי מקום הדין אינו מלא אבל הכא כפר האמצעי איכא למימר מליא א"ל רב ספרא לרבא דאינון אקיסטפון ואודשיר דאינון תרתן ארתא וסמיא להדרי דייגלת מפסקא להו ביניהו דהוא יתר מק"מ אמה ואחת ושליש היכי משחיין לבני אקיסטפון תחומא אידך גיסא דארדשיר ולבני ארדשיר מאידך גיסא דאקיסטפון נפק אחו דהיה הגור אמנתא דהיובלען דיגלת בתוך שבעים אמה ושיירי. פ"י אמנתא וירכת בינין כמו מערות ועמודין עיבוד המים כאילו עיבוד להני מחומא: מתני' א"ל מודדין אלא בחבל של חמשים אמה.

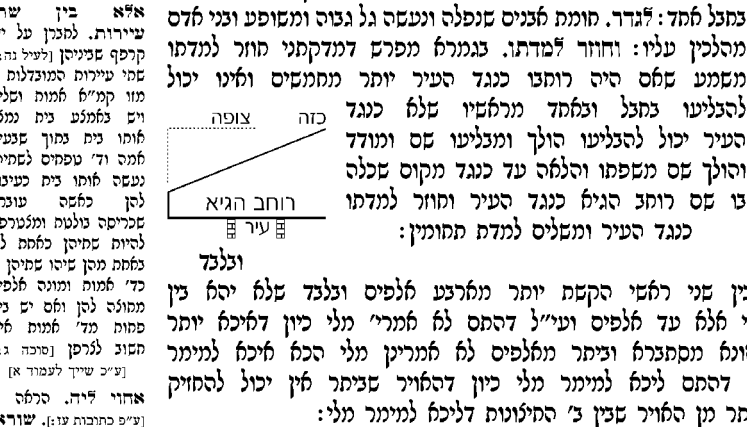
חזקת שלמה על ר"ח (ב) [למטה גלה ע"מ] הוא וי"ל מדקתני סיפא אם יש לו ע' אמה ושיירי וכו'. (ג) [גלה וי"ל מדקתני וכן גלה כפרים וכו'.

הא מני ר"מ היא. הך סיפא סתמא היא ולא מסקנא דמלתא דרזין היא: ואי מודה. מסקנא דמייירי בשתי עירות התם הוא דקאמר ר"מ דאף על גב דליכא קרפף לכל חדא אמרי' חדא היא: משום דדחיקא תשמשיתייהו. להאיל וקרובות אין להן גוי העיר צ"ב קרפיות עד דליכא טפי הלך עשה קרפף את שמייהן להיות אחת אבל חדא דלא דחיקא תשמשיטה שאין עיר אחת סמוכה לה יש לה אור הרבה: אימא לא. נימא לה קרפף כלל קמ"ל: טעמא דאיכא אמצעי. דהסתמא אין בין עיר לעיר אלא קרפף אחד: לא משולשין ממש. בשורה אחת אלא שלישי עומד מרחוק כנגד בין שני החיצונים¹⁸: ב"ש שאילו מבי"ל ביניהן. כלומר הא דקתני צמתינין אס יש צ"ן צ' החיצונים קמ"א לא כדס"ד מעיקרא שאין ביניהן יותר אלא מתנייהן דמרחקי מהדדי טובא וה"ק אס יש אור בין צ' החיצונים כדי להתמלאות באמצעי ולעמוד אור הנשאר בין אמצעי ולחיצונים מכאן ומכאן על קמ"א לכאן ומאה וארבעים ואחת לכאן דהיינו צ' קרפיות לשיניהן רואין כאילו הוא נתון ביניהן והרי כולן אחת והיוצא מאחת מהן ליך דרך אחת מתצרותיה מודד מחומת חצרמה אצל אס רבה אורי יותר ממלאן לא אמרינן רואין: ובמה. היא רחוק ואמצעי מהן דלמרינן רואין: אצ"פ. הואיל ויכול לנזח מנו לזו צלא עירוב אמרי' רואין: והא את הוא דאמרת. לעיל (דף טו:) גבי עיר שעשויה כקשת דלפילו יש בין יתר לקשת יותר מאלפים הרי היא אחת ומודדין לה מן היתר: איכא בתים. בקשת והרי הדך בקשת יכול לנזח לראשית דרך צמי הקשת הבא. בין אמצעי לחיצונים: ואפי"ו טובא. וצ"ל שיהא שיעור באמצעי למלאות כדלמרינן: י"בא מיימר מ"לויח. מלא האור שביניהן דאין לך צמה למלאות: מתני' לא פחות ו"א יותר. צגמי' מפרש טעמא: ו"א ימודד א"א כנגד ר"ב. קצנו לו חמשים מקום לשום כנגדו ראש החבל שלא יתן זה כנגד נוארו וזה כנגד רגליו והחבל מתקצר והתחומין מתמעטין: מבי"ל. אס אינו רחב' אמה משפתו לשפתו מלמעלה וע"פ שיש צמדרו הילוך יותר מאלפים אין אומרים תעלה מדת מדרו למדת התחום אלא יעמוד זה על שפתו מכאן וזה על שפתו מכאן ויצליע מדרו

הנהגות וציונים
[א] בק"ד רבא ובכ"י רב אדא [גליון]: [ב] בבתי' והרבה ראשונים [וכ"ה בהרבה דפריין כל שאילו מכניס [וכ"ה לקמן בסמוך]: [ג] בדפוס' נוסף אפי"ו יתור: [ד] פ"י ייכות של חומה, ערוך [גליון]. וע' מהרש"ל: [ה] [ירושלמי ל"ג] הגיע להר וכו' למדרת' [גליון]. ונראה שחסר שם, וכן נראה מקרבן הגדה ופנ"מ [גליון] בירושלמי (שם): [ו] צ"ל דרוא לחיצונה הוא דאמרינן מלי [דפוס] וכו' בתוס' הראשון):

ליקוטי רש"י

ורקו את הדם על המזבח כבי"ב. עומד למטה וזרק מן הכלי למולח המזבח למטה מחוט הקורבן כנגד הזוית לכך נאמר סביב שהיא הדם יתן צלציע רוחות המזבח או יכול יקופנו מחוט מלמד לומר זרקו ופי' אפילו להקיף חמטין כן וזרקו יכול צוריקה אחת מלמד לומר סביב הא כולד נתן שמי מתנתן שכן ארבע וי"א א. ה. מורשא. א"ל [ש"י ברכות ס"ד כ"ב ג]. כ"ה אמתא בריבוע וכו'. שאלתא מודד אלכסון שלהם אמה מולא לכל חמטין שצריעו מוספת שני חמטין כן שיערו חמטין [סוכה ג.]. ונתנין קרפף צ"ב. שאלא למדוד התחומין מנת לעיר אור על שנים אמה ושיירי שחא כעיר לבד התחום. א"א בני שתי עיריות. למבין על ידי קרפף שביניהן [לעיל ג.]. שמי עיריות הסוגלות מו קמ"א אמות ושליש צ"ב צמלע צית מלא אמת צית מחון ששנים אמה וד' עשמים לשמיין נעשה אמות צית כעבור לכן כאלה ששנים שריקת טעמא ומעטרפת להיות שמיין כחמת ללן צמח מתן שיהו שמיין לו כד' אמות ומנה אלפים מחולא לכן ואס יש צית פחות מד' אמות אינו תשוב לנתין [סוכה ג.]. [ע"כ שייך לעמוד א] אחויה צ"ה. הכלה לו [ע"כ כחובת ע"ו]. שורא. חומה [פסחים פ.].

עין משפט
נר מצוה
לך א ב ג מיי פכה
מהל שנת הל טו טז
טו"ע ד"ח קי ט"ט
טעף ד' מיי פ"ט מהל
רזח הלכה ד' סג
לך ה מיי פכ"ח מהל
שנת הלכה ח סג ו' לז
סו טו"ע א"ח סי' ט"ט
טעף ד' מיי פ"ט ו'
לך ז מיי פ"ט מהל יט
טו"ע טס טעף יא:

נח:

כיצד מעברין

פרק חמישי עירובין

מסורת הש"ס

אבל אם היה חוט המשקולת יורד בנגדו. שפתו זקופה מאלד שאין מתרחקת שפת תחתיתו ממנגד שפת גופהו ד"ל אין (3) מידת מדורו ממעט מידת התחום ע"י קידור אלף נכנס לתוכו ומודד קרקעיתו מדידה יפה כקרקע חלקה ויואל לשפתו ומשלים מדוהו והולך: במה עומקו ש"ג יא. דנימא מצליעו כשהוא

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רבנא דר אבהו (נקיטין) חו"מ וז"ל פ"א אין זה וכן חלפסי לא גריס ליה ועיין לעיל דף לה ע"ש שם אין מקדוה ולא בעריה מקלט ולא בעגלה ערופה מפני כו' כ"ל: (ב) רש"י ד"ה אלף אלף וכו' ד' אמות אין מדורו ממעט מידת כ"ל וז"ל "מדת" נמקח: (ג) ד"ה מפני וכו' הילך לא משגיגן כחו מדי: (ד) תוס' ד"ה אלף וכו' ומרנס יתארהו כשרד מסר ליה במתקלחא. וז"ל פ"י משקולת: (ה) בא"ד גבל מקוס ה"ס ראוי למדוד:

ליקוטי רש"י

המפתח. שחא מדורו והולך ומתקלט מעט מעט עד שגמיה (שבת ק"ג). מקדוהו נקטין ולעיל (נח). נקיטין. מסורת חלפסיתו מנהג מדורו ולעיל ה"ל אין מקדוהו ולא בעריה ערופה. כשהל למדוד הערים שמיניה החלל לידע איזו היא קרובה ממולן מולד אל התחום ואל הגליות כמות שזן ואל על פי שמדורו מנהג אל המדה ומתקלט אל העיר (לעיל לה:).

הגהות וצינונים

(א) ע"י בביאור הגירסאות והשיטות בסוגיין ברשב"א, רשב"א, מ"מ פכ"ה ה"א-טז, וע"ש הג"ה הב"ח על הר"ף (ובגאון ע"ק): (ב) בדפוס (ובהרבה ראשינים) שומיין "צ"ב"ה (ולמא דפי' גמ' ריבה אחד וכו' נכון ודקוס): (ג) בכ"י ובדפוס רשב"א רחב (זו"ה ברש"י שבר"ף ובראשונים בשמו, והוא כלישנה לעיל במתני' ד"ה מבליעו וע"ש בתוי"ט וב"ש (דקוס): (ד) בכתי' הירוב הרפ"י איתא "זימה שומיין" ולפי שאין לה הסבר הנהגה המהוה"ל ומוציאין כלפינו ע"פ כמה דפוסין [כתי' ברש"י שבר"ף] אבל נראה שז"ל וז"ל שומיין המדידה קצרה כנגדו וכו' (דקוס): (ה) "בתחומין" ליתא ברפ"י, ובאמת הוא מיותר וכן (דקוס): (ו) ה"ס שבר"ף (דקוס): (ז) ה"ס רש"י (נליון): (ח) אמת' דירושמי [מאת' ה"ד] דאמר ההדיוט שריבה אין שומיין שמע כפרש"י, תוי"ט, [עין תוספתו] הדשים שדחה דברי תוי"ט (גליון):

איכא דאמרי א"ר יוסף אפילו יותר מאלפים. ומסיק רב יוסף כשהחוט יורד כנגדו איירי ולפי המסקנא זו לא קאי רב יוסף שהצנעה כדאמר עד השתא דהא אמרינן לעיל דמודדו מדידה יפה אלף חרוב יהודה קאי דאמר כשהחוט יורד כנגדו מודדו מדידה יפה וקמ"ל דאפילו יתר מאלפים מודדו מדידה יפה:

וכי אין חוט המשקולת יורד בנגדו עד כמה אמר אבימי עד ד"א. פ"י רבינו שמואל ואין חילוק בין עמוק נ' לק' או חלף או אלפים ח"פ שצ' אמות שיפוט של דבר מועט נוח להשתמש יותר מארבע אמות שיפוט של דבר גדול:

אבל מתקלט יפה. מתוך ה' מודדו מדידה יפה. [הא' מודדו מדידה יפה] דלכא לא פ"ה כההיא דלעיל שמדלג כל השיפוט אלף חרוב אלף אין מצליע ואין מקדור אלף מודד כל השיפוט דקרקע חלקה דמיא ונראה אין מצליע. וז"ל רמי בר יחזקאל ד"ל: הגיע להר מבליעו וחוזר למודתו: אמר רבא לא שנו אלא בהר המתקלט י מתוך ד' אבל בהר המתקלט י מתוך ה' מודדו מדידה יפה רב הונא בריה דרב נתן מתני לקולא אמר רבא *לא שנו אלא בהר המתקלט עשרה מתוך חמש אבל בהר המתקלט עשרה מתוך ד' אומדו והולך לו: ובלבד שלא יצא חוץ לתחום: מאי טעמא אמר רב כהנא גזירה שמה יאמרו מדת תחומין באה לכאן: אם אינו יכול להבליעו: תנו רבנן כיצד מקדוהו תחתון כנגד לבו עליון כנגד מרגלותיו אמר אביי (ג) נקיטין י אין מקדוהו אלא בחבל של ארבע אמות אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה (ה) נקיטין (ג) אין מקדוהו י לא בעגלה ערופה ולא בערי מקלט מפני שהן של תורה:

מתני' י אין מודדוהו אלא מן המומחה ריבה למקום א' ומיעט למקום אחר שומעין למקום שריבה ריבה לאחד ומיעט לאחד שומעין למרובה (ב) ואפילו עבד אפילו שפחה נאמנין לומר עד כאן תחום שבת שלא אמרו חכמים את הדבר להחמיר אלא להקל: גמ'

(שעיה מה) (ד) יוסף צמתקלף אפי' יהא משופע הרבה נקרא משקולת הואיל והוא משופע וחלק צימור וה"פ לא שנו אלף חוט המשקולת יורד כנגדו פ"י שאין צמות המשקולת שיוכל אדם לרדת בו ולעלות דהואיל דלח חזי להילוך הקילו בו להצליעו אלף חוט המשקולת יורד כנגדו שיש לקמן אין מקדוהו לא צערי מקלט כו' אלף צמתחומין הקילו להצליעו כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו וכמה עומקו של גיל דמצליעין א"ר יוסף אלפים אלף מאלפים ואילן לא דכיון דהוי תחום ע"י חלקו של חוט המשקולת יורד כנגדו פ"י רב יוסף קאי אמתניתין כשאין (מודד 3) חוט המשקולת יורד כנגדו פ"י רב יוסף כנגדו דחזי להילוך חוט המשקולת יורד כנגדו היינו צימור מק' לרצן או צימור מאלפים לחתים עד כמה פ"י עד כמה יהיה הגיל שמצליעין עד ד' אלף פחות מד' היא כקרקע חלקה ומודד הכל אלף מתקלט י מתוך ארבע אומדו והולך לו פ"י ר"ת דדוקא צר שעשוי צדי שמים הקילו להיות אומדו אלף גיל שעשוי צדי אדם כדרך שעשוי גילות ועמקים שצדו העיר לחוק לא הקילו להיות אומדו אלף אפילו אין חוט המשקולת יורד כנגדו דלח חזי להילוך מצליעו יורד ורבינו שמואל גרס לעיל בצרייתא הגיע לכותל את הכותל והכי איחא בתוספתא (פ"י) פ"י ימוד כל שיפוט הכותל ומוקי לה דניחא תשמישתא והיינו צמתקלט י מתוך ה' ומתניתין דמצליעו היינו צמתקלט מתוך ד' והכי נמי מוקי לה רבא צלישנא קמח והא דקאמר התם דניחא כו' היינו משום דצרייתא גופה מיימי אגז גררה ושייך שפיר לישנא התם לא שנו דמצליעו אלף כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו כיון דאיכא ד"ל לא צנלי וצריך להצליע אלף חוט המשקולת יורד כנגדו כיון דאין צשיפוט ד"ל ועוד דלוקימנא מתניתין דלח ניחא תשמישתא מדלג השיפוט ומודדו מדידה יפה וכמה עומקו של גיל דלח צנלי ד"ל ומצליע אמר רב יוסף אלפים אלף טפי מאלפים אפילו ארבע אמות אויר או יותר מדלג כל השיפוט ומידת חכמים כן הוא (ה) דפחות מארבע אמות לא חשיבי ואפילו פחות מק' וד' אמות או יותר חשיבי עד אלפים רב יוסף אפילו צימור מאלפים לא צנלי ארבע אמות ומאלפים דפחות מארבע אמות חשיבי עד ק' לרצן או עד אלפים לחתים הכל כשאין חוט כו' דד' אמות חשיבי ולא צנלי אפילו צימור מאלפים:

אין מודדוהו אלא מן המומחה. פ"י ר"ס דרך ישרה ומכוונת כנגד העיר ומנומחה מלשון "ומחה על כסף ים כנרת (גמדג לה) שלא ילך לצדי העיר למדוד שם אלפים לפי שפעמים יש שם קרקע חלקה ונוח למדוד ואחרי כן יהיה נופה וצ"ל לו כנגד העיר ונ"פ כנגד מדוהו אין לו לעשות כן משום דפעמים יש כנגד העיר וגליות שיש לו להצליע או לקדור:

למקום